

УДК 657.471.51:63.002.6

Мендюх С.В.,

Мельянкova Л.В., к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів та
природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

В статті висвітлено питання методики обліку витрат і калькулювання собівартості в сільському господарстві.

Ключові слова: облік, методика, калькулювання, собівартість, витрати, метод обліку витрат.

Mendiuh S., Meliankova L.

FEATURES PRODUCTION METHODS COSTING

The article highlights the issue of cost accounting methodologies and costing agriculture.

Keywords: accounting, methods, costing, cost, cost, cost accounting method.

Мендюх С.В., Мельянкova Л.В.

ОСОБЕННОСТИ МЕТОДИКИ КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ

В статье освещены вопросы методики учета затрат и калькулирования себестоимости в сельском хозяйстве.

Ключевые слова: учет, методика, калькулирования, себестоимость, затраты, метод учета затрат.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Методологія обліку витрат здебільшого, не відповідає нинішнім вимогам. Вибір методу обліку витрат та калькулювання собівартості продукції є головним питанням, яке описує ефективність інформаційного забезпечення системи управління витратами. На величину собівартості та розподіл витрат впливає класифікація витрат, що визначена методами калькулювання. Дані про формування собівартості продукції слугують для прийняття управлінських рішень, спрямованих на регулювання виробничого процесу, а також обчислення кінцевого фінансового

Мендюх С.В., Мельянкova Л.В.

результату діяльності підприємств. Собівартість є визначним синтетичним показником, який виражає різні сторони виробничого процесу. Це один із факторів, що формує цінову політику підприємства.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Значний внесок у вдосконалення обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції зробили такі вчені: Ф.Ф. Бутинець, Г.Г. Кірейцев, Л.Н. Литвиненко, Ю.Я. Литвин, В.К. Радостовець, П.Т. Саблук, І.Б. Садовська, Л.К. Сук, М.Ф. Огійчук та ін.

Цілі статті. Метою дослідження є огляд наявних ознак класифікації витрат, що застосовуються в управлінському обліку, а також систем та методів калькулювання собівартості продукції, визначення найкращих методів обліку витрат та калькулювання собівартості продукції для ефективного їх застосування на практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У процесі виробництва продукції здійснюються найрізноманітніші витрати. Вони не однорідні за своїм складом і економічним змістом. Згідно П(С)БО 16 «Витрати» за способом віднесення на собівартість продукції витрати поділяють на прямі й непрямі. Більшість витрат на підприємстві є прямими (оплата праці, витрачання сировини, палива тощо). Ці витрати під час виникнення прямо відносять на відповідні об'єкти обліку. Особливої уваги потребують непрямі витрати. Вони пов'язані з виробництвом декількох видів продукції. Дані витрати обліковують окремо і відносять на конкретні об'єкти шляхом розподілу.

Собівартість продукції є одним з найважливіших показників економічної ефективності виробництва і являється економічною категорією. Собівартість продукції – це грошовий вираз поточних витрат підприємства на виробництво продукції, що об'єднує всі витрати підприємства.

Під методом обліку витрат розуміють: сукупність прийомів організації документування і облікового відображення виробничих витрат, які дозволяють визначити фактичну собівартість продукції та подають необхідну інформацію для контролю над процесом формування собівартості продукції.

Крім методів обліку витрат існують і методи калькулювання, що являють собою сукупність способів і прийомів, необхідних для розрахунку собівартості конкретного виду продукції калькулювання.

Калькулювання (від лат. *calculatio* – рахунок, підрахунок) – це система розрахунків, за допомогою яких визначається собівартість усієї проданої продукції та її частин, собівартість конкретних видів виробів, сума витрат окремих підрозділів підприємства на виробництво та продаж продукції.

На практиці використовуються позамовний, попередільний та нормативний методи для обліку витрат і калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції, яка має свої особливості.

Підприємства, на яких витрати легко ідентифікувати з конкретною продукцією або роботами (послугами) застосовують позамовний метод обліку. Ним користуються у промисловості, будівництві, експериментальних і ремонтних виробництвах.

Об'єктом обліку при цьому є виробниче замовлення на виготовлення визначеної кількості виробів. При створенні великих об'єктів облік організують за кожним із них (будівля, корабель), а при створенні дрібних виробів – за кожним замовленням або видом виконуваних робіт (ремонт тракторів, прання білизни та ін.).

Простий попроцесний метод обліку витрат застосовують на підприємствах з одним видом створюваної продукції та незначним обсягом незавершеного виробництва або за його відсутності. За допомогою такого методу аналітичний облік ведуть шляхом відкриття рахунків за видами виробництв. Собівартість одиниці продукції розраховують шляхом ділення підрахованих витрат на кількість одержаної продукції.

На тих підприємствах, де перетворення сировини в готову продукцію відбувається в умовах безперервного і короткого технологічного процесу чи низки послідовних виробничих процесів, кожний з яких або група яких становлять окремі самостійні переділи (фази, стадії) виробництва, використовують різновид попроцесного методу, так званий попередільний метод обліку. Він є у двох варіантах: напівфабрикатний і безнапівфабрикатний.

Витрати обліковують за окремими технологічними переділами при напівфабрикатному варіанті. За допомогою даних такого обліку можна визначати собівартість напівфабрикатів, які оприбутковують із одного переділу (цеху, бригади) і передають у наступний переділ. Підсумовуючи, можна сказати, що собівартість напівфабрикатів за кожним переділом визначається сумою витрат по даному цеху враховуючи вартість напівфабрикату, який надійшов з попереднього переділу. На останній стадії його виробництва, тобто на останньому

переділі вираховується фактична собівартість готового виробу.

Безнапівфабрикатний варіант передбачає на кожній стадії накопичення витрат лише за конкретним підрозділом, не включаючи вартості напівфабрикатів. Для вирахування собівартості готової продукції при цьому варіанті додають витрати на всіх стадіях виробництва. Напівфабрикати із цеха в цех передають у натуральних вимірниках.

Ще в 1968 р. прибічниками розрахунку нормативної собівартості в сільському господарстві були науковці: В.К. Радостовець, Ю.Я. Литвин, та ін. Зокрема, на думку В.К. Радостовця, «при тривалому калькуляційному періоді особливо важливо знати вже в ході виробництва відхилення від норм, їх причини та винуватців. Застосування нормативного методу дозволяє економічній службі підприємства одержувати точні відомості про зміни на виробництві і разом з керівником та відповідальними спеціалістами вживати необхідних заходів щодо їх усунення». Ідею впровадження нормативного обліку у практику вітчизняних підприємств підтримують такі вчені, як А.Ф. Аксененко, Я.В. Соколов, П.С. Безруких, О.С. Бородкін, С. Ф. Голов, А.М. Кузьмінський, Л.В. Нападовська, І.А. Басманов, А.П. Рудановський, О.Ф. Палій, М.С. Пушкар, М.Г. Чумаченко та інші.

Найбільш доцільним методом обліку для галузі з порівняно стабільним процесом виробництва (рослинництво) є нормативний метод. Він дозволяє організувати оперативний контроль за витратами виробництва.

Разом з тим, використовуються й методи калькулювання, а саме: метод прямого віднесення витрат на об'єкти обліку (простий метод обліку витрат), при якому витрати списуються прямо на об'єкти обліку, а потім на підставі облікових даних обчислюється собівартість продукції; коефіцієнтний, пропорційний; виключення побічної продукції та комбінований.

До виробничої собівартості не включаються та списуються на витрати періоду (витрати виробництва, обігу), в якому вони були здійснені, такі витрати: понаднормативні відходи, витрати на зберігання, крім тих, які необхідні у виробничому процесі, що передував наступній стадії виробництва, адміністративні накладні витрати, витрати на збут. Це традиційний метод при якому виробничі витрати не відокремлюються від витрат діяльності.

Висновки. Отже, проаналізувавши методи обліку витрат і

калькулювання собівартості продукції, що наведені в економічній літературі, можна зробити висновок, що вибір методів обліку витрат повинен відповідати інтересам прийняття рішення і може використовуватися незалежно від прийнятих методів у фінансовому та податковому обліку, а можливість їх вибору залежить від цілей управління і рішень керівника та оцінюється їх ефективністю.

1. Атамас П.Й. Управлінський облік: [навч. посіб.] / П.Й. Атамас. – 2-ге вид. – К.: Центр навч. л-ри, 2009. – 440 с.
2. Огійчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: Підручник / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, М. І. Беленкова та ін. / За ред. проф. М. Ф. Огійчука. – 6-ге вид., перероб. і допов. – К.: Алерта, 2011. – 1042 с.
3. П(С)БО 16 «Витрати»/ затв. наказом МФУ від 31.12.1999 р. № 318 зі змінами і доповненнями.
4. Радостовец В. К. Калькулирование себестоимости продукции в сельскохозяйственных предприятиях: Учеб. пособ. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 1986. – 160 с.
5. Сук Л. К. Фінансовий облік: навч посіб. / Л. К. Сук, П. Л. Сук. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 647 с. – (Вища школа ХХІ століття).
6. Глущевич Н.В., к.е.н., доцент Луцький національний технічний університет. Облік витрат та калькулювання собівартості в сільському господарстві: теорія, методика, практика // Економічний форум 2011.